

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Β΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Η Αθήνα προπύργιο της Ευρώπης

Τίτλος:

«Η Αθήνα προπύργιο της Ευρώπης»

ΕΥΣΤΑΘΙΑ ΛΑΛΙΩΤΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνια 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Η Αθήνα προπύργιο της Ευρώπης

Δημιουργός

Ευσταθία Λαλιώτου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

(Προτεινόμενη) Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Ιανουάριος 2013

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ενότητα 15^η: Η Αθήνα προπύργιο της Ευρώπης [Λυσίας, «Ἐπιτάφιος τοῖς Κορινθίων βοηθοῖς», 20-22 (διασκευή)]

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

6 - 8 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα διδασκαλίας.

II. Εικονικός χώρος: διαδίκτυο.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την υλοποίηση του σεναρίου απαιτείται:

I. Σε επίπεδο υλικοτεχνικής υποδομής:

- α) Η ύπαρξη διαδραστικού πίνακα στην αίθουσα διδασκαλίας ή, εναλλακτικά, προβολικό μηχάνημα που να συνδέεται με φορητό υπολογιστή.
- β) Ύπαρξη εργαστηρίου πληροφορικής με πρόσβαση στο διαδίκτυο ή, εναλλακτικά, η χρήση τεσσάρων τουλάχιστον φορητών υπολογιστών συνδεδεμένων με το διαδίκτυο στην αίθουσα διδασκαλίας.

II. Σε επίπεδο μαθητικών δεξιοτήτων:

- α) Οι μαθητές πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση λογισμικών κειμενογράφου (Word) και την πλοήγηση στο διαδίκτυο. Επιθυμητή είναι και η εξοικείωση με το λογισμικό παρουσιάσεων (PowerPoint) και υπολογιστικών φύλλων (Excel).
- β) Οι μαθητές πρέπει να είναι μνημόνοι στην ομαδική εργασία αλλά και στη σημασία και στη δημιουργία πολυτροπικού κειμένου. Σε αντίθετη περίπτωση, ο διδάσκων φροντίζει, πριν από την εφαρμογή του σεναρίου, να εξασφαλίσει αυτές τις προϋποθέσεις και να ασκήσει στοιχειωδώς τους μαθητές του.

III. Σε επίπεδο οργάνωσης τάξης:

- α) Ο εκ των προτέρων χωρισμός των μαθητών σε ομάδες. Βασικό κριτήριο συγκρότησης των ομάδων είναι σε κάθε ομάδα να υπάρχει ένας τουλάχιστον μαθητής που να χειρίζεται επαρκώς τον Η/Υ, δηλαδή να πληκτρολογεί με σχετική ευκολία και να γνωρίζει να πλοηγείται στο διαδίκτυο.
- β) Ο διδάσκων, αν το κρίνει απαραίτητο, μπορεί να ορίσει ρόλους για κάθε μέλος των ομάδων, για να διευκολύνει τη συνεργασία των μαθητών: π.χ. χειριστής Η/Υ, συντονιστής, αναγνώστης, γραμματέας, διαμεσολαβητής.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

Το σενάριο αντλεί

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές συνεργαζόμενοι σε ομάδες αντλούν υλικό από επιλεγμένες ιστοσελίδες, προκειμένου, μέσω της δημιουργίας πολυτροπικών κειμένων, να ανασυνθέσουν το ιστορικό και επικοινωνιακό πλαίσιο του λόγου, να κατανοήσουν τις διαφορές μεταξύ ενός ιστορικού κειμένου και ενός επιταφίου λόγου που αναφέρονται στο ίδιο ιστορικό γεγονός, να προβληματιστούν για το πώς ένα ιστορικό γεγονός μπορεί να εμπνεύσει ποιητές, σύγχρονους αλλά και μεταγενέστερους, να επιχειρήσουν τις δικές τους ποιητικές δοκιμές. Όλες αυτές οι δραστηριότητες θα οδηγήσουν σε ένα τελικό προϊόν, τη μορφή του οποίου θα επιλέξουν οι ίδιοι, παρουσιάζοντας τη μάχη του Μαραθώνα μέσα από ιστορικές αφηγήσεις, ρητορικούς λόγους και ποιητικά κείμενα.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Ένα γνωστό στους μαθητές, από την Ιστορία της Α΄ Γυμνασίου, ιστορικό γεγονός, η μάχη του Μαραθώνα, θα προσεγγιστεί και μέσω ενός επιταφίου λόγου. Θα ενταχθεί στο ιστορικό και επικοινωνιακό πλαίσιο του λόγου, ώστε οι μαθητές να εμβαθύνουν στην αξιοποίηση του ιστορικού γεγονότος, προκειμένου αυτό να υπηρετήσει τους σκοπούς του συγκεκριμένου κειμενικού είδους. Θα αποτελέσει αφορμή για να γνωρίσουν οι μαθητές το επιτύμβιο επίγραμμα, αλλά και το πώς ιστορικά γεγονότα εμπνέουν όχι μόνο σύγχρονους, αλλά και μεταγενέστερους, δημιουργούς.

Η παιδαγωγική θεωρία στην οποία εντάσσεται η πρόταση διδασκαλίας είναι αυτή της καθοδηγούμενης ανακάλυψης του Bruner, σε συνδυασμό με τη θεωρία του Vygotsky περί μάθησης μέσω οικοδόμησης της γνώσης από τους ίδιους τους μαθητές. Στο έργο τους βοηθούνται από τη διακριτική υποστήριξη του διδάσκοντος, ο ρόλος

του οποίου είναι *συνεργατικός* και *καθοδηγητικός* (Vygotsky), αλλά και από τα Φύλλα Εργασίας, ώστε να κατανοήσουν τις εργασίες με τις οποίες θα ασχοληθούν. Εφαρμόζονται οι παιδαγωγικές αρχές της *βιωματικότητας*, της *συνεργατικής μάθησης* και της *αυτενέργειας*. Διαμορφώνουν την ταυτότητά τους αναπτύσσοντας την κρίση τους και την ενεργό συμμετοχή τους στη μαθησιακή διαδικασία, παράγοντας λόγο προφορικό και γραπτό, προσεγγίζοντας και δημιουργώντας *πολυτροπικά κείμενα* (Cope & Kalantzis, 2000/ Kress & van Leeuwen, 2001).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να γνωρίσουν πόσο σημαντική υπήρξε για τον ελλαδικό χώρο και για την Ευρώπη η μάχη του Μαραθώνα.
- Να κατανοήσουν πώς σημαντικά ιστορικά γεγονότα του παρελθόντος μπορούν να αξιοποιηθούν από τους μεταγενεστέρους.
- Να προβληματιστούν σχετικά με τη διαπίστωση ότι ένα ιστορικό γεγονός μπορεί να εμπνέει σύγχρονους και μεταγενέστερους δημιουργούς.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να προβληματιστούν σχετικά με το πώς συγκεκριμένες ιστορικές και επικοινωνιακές περιστάσεις υπαγορεύουν συγκεκριμένες επιλογές για τη δημιουργία ενός ρητορικού λόγου.
- Να κατανοήσουν πώς καταγράφεται ένα ιστορικό γεγονός σε ένα κείμενο ιστορικό και πώς αυτό μπορεί να αξιοποιείται στο πλαίσιο ενός επιταφίου λόγου.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να εμπλέκονται σε διαδικασίες αναζήτησης πληροφοριών, σύγκρισης, κριτικής επεξεργασίας και επιλογής των καταλληλότερων από αυτές για τη σύνθεση του δικού τους κειμένου.
- Να συγκρίνουν διαφορετικά κειμενικά είδη (ιστορικά κείμενα, ρητορικός λόγος, ποιητικός λόγος) και να αιτιολογούν τις διαφορές που εντοπίζουν.
- Να αποδομούν κείμενα, για να κατανοήσουν τις συγκεκριμένες γλωσσικές και υφολογικές επιλογές των δημιουργών, προκειμένου να είναι σε θέση να προβαίνουν σε συνειδητές επιλογές, για να υπηρετήσουν τις ανάγκες σύνθεσης των δικών τους κειμένων.
- Να ασκηθούν στη δημιουργία πολυτροπικών κειμένων με την αξιοποίηση των ΤΠΕ.
- Να αποκτήσουν δεξιότητες συνεργασίας, λειτουργώντας στο πλαίσιο μιας ομάδας και συνεισφέροντας σε ένα κοινό αποτέλεσμα.
- Να ασκηθούν στην παρουσίαση μιας ομαδικής εργασίας τους ενώπιον των συμμαθητών τους.
- Να εκτεθούν σε διαδικασίες αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης.

Διδακτικές πρακτικές

Με τις διδακτικές πρακτικές του συγκεκριμένου σεναρίου επιδιώκεται οι μαθητές να:

- Ασκηθούν στη σύγκριση διαφορετικών κειμενικών ειδών.
- Ασκηθούν στην κριτική αξιοποίηση ψηφιακών πηγών για τη δημιουργία πολυτροπικών κειμένων.
- Αναπτύξουν δεξιότητες συνεργατικής μάθησης, καθώς λειτουργούν ως ενεργά μέλη στο πλαίσιο ομάδων και συνεισφέρουν σε ένα κοινό αποτέλεσμα.
- Ασκηθούν στην παρουσίαση μιας ομαδικής εργασίας τους ενώπιον των συμμαθητών τους.
- Καλλιεργήσουν δεξιότητες αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης.

- Προσεγγίζουν κριτικά την αξιοποίηση σημαντικών ιστορικών γεγονότων του παρελθόντος από σύγχρονους και μεταγενέστερους δημιουργούς, εστιάζοντας στους τρόπους με τους οποίους συγκεκριμένες γλωσσικές και υφολογικές επιλογές υπηρετούν συγκεκριμένους στόχους των δημιουργών.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Συνήθως η ενασχόληση με το κείμενο της κάθε ενότητας στην Αρχαία Ελληνική Γλώσσα εστιάζει στη γλωσσική και νοηματική του εξομάλυνση με στόχο την κατανόησή του και στην επισήμανση γραμματικών φαινομένων και συντακτικών σχέσεων. Οι μαθητές δεν αποκτούν σαφή εικόνα για το ιστορικό και επικοινωνιακό του πλαίσιο, ενώ τόσο η εμβάθυνση στις ιδέες που το κείμενο πραγματεύεται όσο και η διαθεματική τους προσέγγιση είναι περιορισμένες.

Το συγκεκριμένο σενάριο στοχεύει να λειτουργήσει συμπληρωματικά στην κατανόηση του αρχαίου κειμένου και να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν ότι ένα σημαντικό ιστορικό γεγονός του παρελθόντος δεν αποτελεί απλώς μια καταγραφή σε ένα ή περισσότερα ιστοριογραφικά κείμενα, αλλά ότι μπορεί να αξιοποιείται και να εμπνέει με πολλούς τρόπους τόσο τους σύγχρονους όσο και τους μεταγενέστερους.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η ενασχόληση με το αρχαίο κείμενο, με στόχο την πρόσληψη και την ερμηνεία του, αλλά και η διαθεματική του προσέγγιση εντάσσονται στη σχολική ύλη του μαθήματος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, σύμφωνα με το [Πρόγραμμα Σπουδών](#). Στη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση γίνεται επέκταση της διδασκαλίας και οι μαθητές προχωρούν από τη νοηματική του προσέγγιση στην επεξεργασία των θεματικών του κέντρων και στη διαθεματική τους προσέγγιση (επιτάφιος λόγος και ιστοριογραφία, επιτύμβιο επίγραμμα, νεότερη ελληνική λογοτεχνία). Επίσης,

αφιερώνονται επιπλέον διδακτικές ώρες σε σχέση με τα προβλεπόμενα από το Πρόγραμμα Σπουδών.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι μαθητές στο παρόν σενάριο χρησιμοποιούν ΤΠΕ για να εντοπίσουν τις πληροφορίες που χρειάζονται, για να συντάξουν συνεργατικά τα κείμενά τους (πολυτροπικά) αλλά και για να τα παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους. Αναπτύσσουν, συνεπώς, δεξιότητες χειρισμού του ηλεκτρονικού υπολογιστή και αναζήτησης και αξιολόγησης πληροφοριών από διαδικτυακές πηγές.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Β΄ Γυμνασίου:

-Ενότητα 2^η: [Το τέχνασμα του Θεμιστοκλή](#)

-Ενότητα 3^η: [Το χρέος του ιστορικού](#)

-Ενότητα 15^η: [Η Αθήνα προπύργιο της Ευρώπης](#)

Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου:

-[Επιτάφιοι](#)

-[Επίγραμμα](#)

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β΄ Γυμνασίου: Κ. Π. Καβάφη, [«Θερμοπίλες»](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού:

-Καβάφης, Κ. Π. [«Υπέρ της Αχαϊκής Συμπολιτείας πολεμήσαντες»](#). Στο *Ποιήματα: 1897-1933*. 1984, τομ. Β΄. Επιμ. Γ. Π. Σαββίδης. Αθήνα: Ίκαρος.

-Κάλβος, Α. *Ωδή Τετάρτη*: [«Εις Σάμον»](#), [«Εις τον Ιερών Λόχον»](#). Στο *Ωδαί*. 1997. Επιμ. Γ. Δάλλα. Αθήνα: Ωκεανίδα.

[Λυσίας, «Ἐπιτάφιος τοῖς Κορινθίων βοηθοῖς», 27-43.](#) Στο *Lysias*. 1930. Ed. W. R. M. Lamb. Loeb Classical Library. Cambridge, MA: Harvard University Press - London: William Heinemann Ltd [πηγή: Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Ιστοσελίδες

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

Ελληνική Ιστορία στο Διαδίκτυο [πηγή: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού]

-Αρχαϊκή εποχή: [Η περσική εισβολή του 490 π.Χ](#)

-Κλασική εποχή: [Β΄ Αθηναϊκή Συμμαχία](#)

«Ελληνικός Πολιτισμός» [Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου - Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο]:

-[Μαραθώνας, 490 π.Χ](#)

-[Η ναυμαχία της Σαλαμίνας, 480 π.Χ](#)

«Ἐπιτάφιοι Λόγοι»: [Εισαγωγή](#) [πηγή: «Εκηβόλος» - Ιστοχώρος για τον Αρχαίο Ελληνικό Πολιτισμό] [19/01/2013]

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Έχει προηγηθεί η ανάγνωση του εισαγωγικού σημειώματος, η γλωσσική εξομάλυνση του κειμένου και η νοηματική του απόδοση.

Α΄ Φάση

2 ώρες στο σχολικό εργαστήριο υπολογιστών και 1 ώρα στη σχολική αίθουσα

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των τεσσάρων έως πέντε ατόμων. Η σύνθεση των ομάδων μπορεί να γίνει ύστερα από επιλογή των ίδιων των μαθητών, με τη διακριτική παρέμβαση του διδάσκοντος, προκειμένου να διασφαλίσει ότι σε κάθε ομάδα υπάρχει ένας τουλάχιστον μαθητής εξοικειωμένος αρκετά με τους υπολογιστές. Κάθε ομάδα έχει στη διάθεσή της έναν υπολογιστή και σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή (σε

συγκεκριμένο φάκελο) τα Φύλλα Εργασίας. Εάν οι ομάδες είναι περισσότερες από τέσσερις, με ένα ή δύο Φύλλα Εργασίας θα ασχοληθούν δύο ομάδες, γεγονός που θα επιτρέψει τη συγκριτική αποτίμηση της δουλειάς τους, κατά τη διάρκεια της παρουσιάσής τους στην ολομέλεια της τάξης.

Ομάδα 1^η:

Τα μέλη της ομάδας καλούνται να πλοηγηθούν σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες, προκειμένου να αντλήσουν πληροφορίες για το είδος του λόγου στο οποίο ανήκει το απόσπασμα του σχολικού τους βιβλίου, το μέρος του λόγου όπου αυτό εντάσσεται και για το ιστορικό και επικοινωνιακό πλαίσιο του λόγου. Επίσης, στις πληροφορίες που θα μελετήσουν, θα βρουν στοιχεία για το ύφος ενός επιταφίου λόγου και θα κληθούν να εντοπίσουν κάποια από αυτά στο συγκεκριμένο απόσπασμα.

Από τις πληροφορίες που θα συγκεντρώσουν, επιλέγουν εκείνες που θα τους επιτρέψουν να συνθέσουν ένα πολυτροπικό κείμενο για να εντάξουν το συγκεκριμένο απόσπασμα στον «έπαινο των προγόνων» του επιταφίου λόγου «Επιτάφιος τοῖς Κορινθίων βοηθοῖς», να παρουσιάσουν το ιστορικό και επικοινωνιακό πλαίσιο του λόγου, να αναφέρουν συγκεκριμένα στοιχεία του ύφους του αποσπάσματος σε συνάρτηση με τον σκοπό του ρήτορα και τα συναισθήματα που προσπαθεί να προκαλέσει στους ακροατές του.

Ομάδα 2^η:

Τα μέλη της ομάδας καλούνται να πλοηγηθούν σε επιλεγμένες ιστοσελίδες, προκειμένου να αντλήσουν υλικό για τη ναυμαχία της Σαλαμίνας μέσα από τη ματιά ιστορικών και ποιητών, καθώς και στοιχεία για το είδος του επιταφίου λόγου (σκοπό που υπηρετεί, δομή, ύφος).

Αξιοποιώντας τις πληροφορίες που θα συγκεντρώσουν, καλούνται να συνθέσουν ένα πολυτροπικό κείμενο μέσω του οποίου να συνεχίζουν τον «έπαινο των προγόνων», αναφερόμενοι στη ναυμαχία της Σαλαμίνας, όπως εκτιμούν ότι θα έγραφε το συγκεκριμένο απόσπασμα ο Λυσίας.

Ομάδα 3^η:

Τα μέλη της ομάδας καλούνται να πλοηγηθούν σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες, προκειμένου να συγκεντρώσουν πληροφορίες για τη μάχη του Μαραθώνα, και με τη βοήθεια του κειμένου της 3^{ης} ενότητας του σχολικού τους εγχειριδίου [«Το χρέος του ιστορικού»](#), να ανακαλέσουν στη μνήμη τους τις θέσεις του Πολύβιου για το πώς ένας ιστορικός οφείλει να γράφει ιστορία.

Στη συνέχεια, δημιουργώντας ένα πολυτροπικό κείμενο, καλούνται να προβούν σε διορθώσεις, τροποποιήσεις, προσθήκες στις οποίες θα προέβαινε ο Πολύβιος, εάν αντιμετώπιζε το απόσπασμα του επιτάφιου λόγου ως ιστορικό κείμενο, και να τις αιτιολογήσουν.

Ομάδα 4^η:

Τα μέλη της ομάδας καλούνται να μελετήσουν, ανατρέχοντας σε συγκεκριμένες ιστοσελίδες, το επιτύμβιο επίγραμμα, να διαβάσουν τα πιο γνωστά από αυτά, καθώς και αποσπάσματα από το έργο του Κάλβου και του Καβάφη εμπνευσμένα από γνωστά ιστορικά γεγονότα.

Στη συνέχεια, καλούνται είτε να μετατρέψουν τον ποιητικό λόγο σε ρητορικό είτε να επιχειρήσουν τις δικές τους ποιητικές δοκιμές, αξιοποιώντας τη μάχη του Μαραθώνα ή όποιο ιστορικό γεγονός επιλέξουν οι ίδιοι.

Η φάση αυτή ολοκληρώνεται με την αποθήκευση των αρχείων τους στο φάκελό τους, αλλά και την εκτύπωση των εργασιών τους (οι εκτυπωμένες εργασίες θα αξιοποιηθούν στη Β΄ Φάση).

Ακολουθεί η παρουσίαση στην ολομέλεια, στη σχολική αίθουσα.

Η παρουσίαση ξεκινά με την κάθε ομάδα να ενημερώνει τις υπόλοιπες σχετικά με τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων του Φύλλου Εργασίας της, καθώς και για τον τρόπο με τον οποίο δούλεψαν, τις δυσκολίες που συνάντησαν, τις επιλογές στις οποίες προέβησαν. Η κάθε ομάδα προβαίνει σε αυτοαξιολόγηση της εργασίας της, αλλά αξιολογεί και την εργασία των υπόλοιπων ομάδων. Στο τέλος, μπορεί να γίνει συζήτηση σχετικά με το ποια δραστηριότητα ήταν η πιο απαιτητική και γιατί. Σκοπός είναι να εμπλέξουμε όλες τις ομάδες σε ανταλλαγή απόψεων και

προβληματισμό. Ο διδάσκων αξιολογεί τις παρουσιάσεις ως προς την επάρκεια των πληροφοριών αναφορικά με τα ζητούμενα των Φύλλων Εργασίας.

Σχετικά με τη δραστηριότητα του [Φύλλου Εργασίας 2](#) και αφού έχει προηγηθεί η συζήτηση επί των εργασιών κάθε ομάδας, τους παρουσιάζουμε το αντίστοιχο [απόσπασμα](#) του λόγου του Λυσία από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, προκειμένου να ακολουθήσει συζήτηση με όλες τις ομάδες στη βάση της σύγκρισης της δικής τους εργασίας και του αποσπάσματος του Λυσία.

Β' Φάση

2-3 διδακτικές ώρες στο σχολικό εργαστήριο και 2 στη σχολική αίθουσα

Σε αυτή τη φάση, οι μαθητές χωρίζονται σε τέσσερις νέες ομάδες, οι οποίες αποτελούνται από ένα μέλος των προηγούμενων ομάδων. Στόχος είναι τα μέλη της κάθε ομάδας να έχουν ασχοληθεί με όλα τα Φύλλα Εργασίας, να φέρουν στη νέα ομάδα την εργασία και την εμπειρία τους από την προηγούμενη ομάδα, ώστε όλοι οι μαθητές να έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες όλων των ομάδων.

Οι μαθητές εργάζονται με κοινό Φύλλο Εργασίας και στόχος είναι η κάθε ομάδα να ετοιμάσει και να παρουσιάσει ένα πολυτροπικό κείμενο με θέμα «Η μάχη του Μαραθώνα μέσα από αφηγήσεις ιστορικές, ρητορικούς λόγους και ποιητικά έργα», με το οποίο θα λάβει μέρος σε σχολική εκδήλωση.

Αφού το κάθε μέλος καταθέσει το υλικό που φέρνει μαζί του από την προηγούμενη του ομαδική εργασία, όλα τα μέλη θα συνεργαστούν, προκειμένου να συναποφασίσουν το «τι» και το «πώς» θα αξιοποιήσουν για τη σύνθεση της παρουσίασής τους.

Στη συνέχεια, αποθηκεύουν την εργασία τους και ετοιμάζονται για την παρουσίασή της στη σχολική αίθουσα.

Αναμένεται οι μαθητές να αξιοποιήσουν την εμπειρία που αποκόμισαν από την παρουσίαση και την αξιολόγηση των εργασιών τους κατά την προηγούμενη φάση, ώστε η συζήτηση που θα ακολουθήσει σε αυτή τη φάση να είναι ουσιαστική, με

δεδομένο ότι όλες οι ομάδες είχαν να ασχοληθούν με μια κοινή δραστηριότητα. Οι ίδιοι οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν την καλύτερη εργασία, αλλά και αυτή που παρουσίασε τις περισσότερες αδυναμίες, τεκμηριώνοντας και στις δύο περιπτώσεις την άποψή τους. Αναμένεται να τεθούν θέματα συνεργασίας των μελών των ομάδων, δυσλειτουργίες, αν και πώς αντιμετωπίστηκαν, αξιοποίηση του υλικού που είχαν στη διάθεσή τους, διαχείριση του χρόνου, τρόπος παρουσίασης της εργασίας.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Α' Φάση

Φύλλο Εργασίας 1:

Ιστορικό και επικοινωνιακό πλαίσιο του λόγου «Ἐπιτάφιος τοῖς Κορινθίων βοηθοῖς» ή ΟΙ ΦΙΛΟΛΟΓΟΙ

Σας ζητείται να δημιουργήσετε ένα πολυτροπικό κείμενο στο οποίο να παρουσιάζετε:

α. Τον συγκεκριμένο λόγο στον οποίο ανήκει το απόσπασμα του σχολικού βιβλίου και τον δημιουργό του, το είδος του λόγου, καθώς και το μέρος του λόγου όπου εντάσσεται το απόσπασμα.

β. το ιστορικό και επικοινωνιακό του πλαίσιο

γ. στοιχεία του ύφους του αποσπάσματος (π.χ. επίθετα, εικόνες, λέξεις με συναισθηματική φόρτιση) σε συνάρτηση με το είδος του λόγου όσο και με τα συναισθήματα που ο ρήτορας επιδιώκει να προκαλέσει στους ακροατές του.

Υλικό για τη δημιουργία του κειμένου σας μπορείτε να αντλήσετε από τις παρακάτω πηγές:

- Το [απόσπασμα](#) του σχολικού σας βιβλίου από το Ψηφιακό Σχολείο.
- Τις πληροφορίες από την [Ελληνική Ιστορία](#) και τη [Βικιπαίδεια](#) για τον Κορινθιακό πόλεμο.
- Τις [πληροφορίες](#) για τους επιτάφιους λόγους από την Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας.
- Τις έξι πρώτες σελίδες από την [εισαγωγή](#) στους επιταφίους λόγους, όπου θα βρείτε πληροφορίες για αυτό το είδος και τη δομή του.

Για το γ. ζητούμενο του κειμένου σας:

- Συγκεντρώνετε από τις παραπάνω πηγές που σας δίνονται στοιχεία για το ύφος ενός επιταφίου λόγου.
- Αντιγράφετε το αρχαίο κείμενο από την ιστοσελίδα του Ψηφιακού Σχολείου.

- Υπογραμμίζετε τα στοιχεία ύφους που εντοπίζετε ή
- Εάν σας διευκολύνει, συμπληρώνετε τον πίνακα που ακολουθεί (με αντιγραφή και επικόλληση).

Επίθετα	Εικόνες	Αντιθέσεις	Συναισθήματα

Εάν χρειάζεστε επιπλέον εικονιστικό υλικό για το κείμενό σας, μπορείτε να κάνετε και δική σας αναζήτηση.

- Να αποθηκεύσετε την εργασία σας και να την παρουσιάσετε στην ολομέλεια αιτιολογώντας τις επιλογές σας (ποια σημεία σας δυσκόλεψαν και γιατί, πού διαφωνήσατε και γιατί, πώς ξεπεράσατε τις δυσκολίες, με ποιο κριτήριο κάνατε τις επιλογές σας).
- Να εκτυπώσετε την εργασία σας.

Φύλλο Εργασίας 2:

Η ναυμαχία της Σαλαμίνας στον επιτάφιο λόγο του Λυσία ή ΟΙ ΛΟΓΟΓΡΑΦΟΙ

Σας ζητείται να δημιουργήσετε ένα πολυτροπικό κείμενο με το οποίο να συνεχίζετε το απόσπασμα του σχολικού σας βιβλίου, γράφοντας το χωρίο εκείνο όπου γίνεται αναφορά στη ναυμαχία της Σαλαμίνας, όπως πιστεύετε ότι θα το έγραφε ο Λυσίας.

Υλικό για την εργασία σας μπορείτε να αντλήσετε από τις παρακάτω πηγές:

- Την [περιγραφή της ναυμαχίας](#) από τον Διόδωρο τον Σικελιώτη, τον Ηρόδοτο, τον Πλούταρχο και τον Αισχύλο.
- Τις πληροφορίες από το κείμενο της 2^{ης} ενότητας του σχολικού σας βιβλίου [«Το τέχνασμα του Θεμιστοκλή»](#) από το Ψηφιακό Σχολείο.
- Τις έξι πρώτες σελίδες από την [εισαγωγή](#) στους επιταφίους λόγους, όπου θα βρείτε πληροφορίες για το ύφος ενός επιταφίου λόγου και τον σκοπό που υπηρετεί.

Μπορείτε να αξιοποιήσετε την *Εισαγωγή σχολίου* ή την *Εισαγωγή υπερσύνδεσης* για να εμπλουτίσετε το κείμενό σας με όποια επιπλέον στοιχεία θεωρείτε απαραίτητα.

- Να αποθηκεύσετε την εργασία σας και να την παρουσιάσετε στην ολομέλεια αιτιολογώντας τις επιλογές σας (ποια σημεία σας δυσκόλεψαν και γιατί, πού διαφωνήσατε και γιατί, πώς ξεπεράσατε τη δυσκολία, με ποιο κριτήριο κάνατε τις επιλογές σας).
- Να εκτυπώσετε την εργασία σας.

Φύλλο Εργασίας 3:

Επιτάφιος λόγος vs Ιστοριογραφία ή ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ

Υποθέτουμε ότι το απόσπασμα του σχολικού σας βιβλίου πέφτει στα χέρια ενός ιστορικού, του Πολύβιου του Μεγαλοπολίτη, ο οποίος το εκλαμβάνει ως απόσπασμα ιστορικού έργου που αναφέρεται στη μάχη του Μαραθώνα.

Αφού ανακαλέσετε τα όσα ο Πολύβιος πρεσβεύει για το χρέος του ιστορικού (κείμενο της 3^{ης} ενότητας του σχολικού σας βιβλίου), συζητήστε στο πλαίσιο της ομάδας σας τις αλλαγές, τις τροποποιήσεις, τις προσθήκες στις οποίες θα προέβαινε ο ιστορικός.

Τις αλλαγές αυτές, καθώς και τους λόγους οι οποίοι θα τις υπαγόρευαν, να τα παρουσιάσετε σε ένα πολυτροπικό κείμενο, αξιοποιώντας και την *Εισαγωγή σχολίου*.

Ως κείμενο της εργασίας σας μπορείτε να έχετε μία από τις δύο μεταφραστικές εκδοχές του αποσπάσματος του «Επιταφίου» του Λυσία που θα βρείτε στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα (συζητήστε τα κριτήρια με τα οποία θα επιλέξετε τη μία από τις δύο).

Στην εργασία σας θα μπορούσαν να σας βοηθήσουν οι παρακάτω πηγές:

- Το κείμενο της 3^{ης} ενότητας «Το χρέος του ιστορικού» του σχολικού βιβλίου.
- Πληροφορίες για τη μάχη του Μαραθώνα από τον Ηρόδοτο.
- Πληροφορίες από τον Ελληνική Ιστορία και τη Βικιπαίδεια για τη μάχη του Μαραθώνα.

Να αποθηκεύσετε την εργασία σας και να την παρουσιάσετε στην ολομέλεια αιτιολογώντας τις επιλογές σας (ποια σημεία σας δυσκόλεψαν και γιατί, πού διαφωνήσετε και γιατί, πώς ξεπεράσατε τη δυσκολία, με ποιο κριτήριο κάνατε τις επιλογές σας).

Να εκτυπώσετε την εργασία σας.

Φύλλο Εργασίας 4:

Ρητορικός και ποιητικός λόγος ή ΟΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ/ΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ

Αφού μελετήσετε το υλικό των ιστοσελίδων που σας δίνονται και οι οποίες σας γνωρίζουν το λογοτεχνικό είδος του επιτύμβιου επιγράμματος, τα πιο γνωστά από αυτά, καθώς και ποιήματα των Α. Κάλβου και Κ. Π. Καβάφη εμπνευσμένα από σημαντικά ιστορικά γεγονότα, να δώσετε βαρύτητα στις θεματικές, γλωσσικές και υφολογικές επιλογές των δημιουργών. Σας ζητείται να:

- Εστιάσετε στα ποιητικά κείμενα του Καβάφη που έχουν έντονα ρητορικό ύφος και να προσπαθήσετε να εντοπίσετε διαφορές ανάμεσα στα δύο κειμενικά είδη (ρητορικός λόγος/ποιητικός λόγος). Δοκιμάστε να μετατρέψετε τα κείμενα του Καβάφη σε ρητορικά κείμενα επιδεικτικού λόγου ή εναλλακτικά:
- Να αξιοποιήσετε, με όποιον τρόπο νομίζετε, τη μάχη του Μαραθώνα ή όποιο άλλο ιστορικό γεγονός επιλέξετε το οποίο τονίζει τη θυσία για την πατρίδα, για να επιχειρήσετε τις δικές σας ποιητικές δοκιμές.

Υλικό για την εργασία σας θα βρείτε στις παρακάτω πηγές:

- [Πληροφορίες](#) για τα επιτύμβια επιγράμματα από την Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας.
- Ανδρέα Κάλβου, *Ωδή Τετάρτη: «Εις Σάμον»* και *«Εις τον Ιερόν Λόγον»*.
- Κ. Π. Καβάφη, *«Θερμοπύλες»* και *«Υπέρ της Αχαϊκής Συμπολιτείας πολεμήσαντες»*.

Να αποθηκεύσετε την εργασία σας και να την παρουσιάσετε στην ολομέλεια αιτιολογώντας τις επιλογές σας (ποια σημεία σας δυσκόλεψαν και γιατί, πού διαφωνήσατε και γιατί, πώς ξεπεράσατε τη δυσκολία, με ποιο κριτήριο κάνατε τις επιλογές σας).

Να εκτυπώσετε την εργασία σας.

Φύλλο Εργασίας 5: Κοινό για όλες τις ομάδες

- Το σχολείο σας διοργανώνει, με μικρή καθυστέρηση, ένα αφιέρωμα για τα 2.500 χρόνια από τη μάχη του Μαραθώνα και σας ζητούν να ετοιμάσετε μία παρουσίαση με θέμα «Η μάχη του Μαραθώνα μέσα από αφηγήσεις ιστορικές, ρητορικούς λόγους και ποιητικά έργα».
- Το κάθε μέλος της ομάδας σας φέρνει μαζί του εκτυπωμένη την εργασία από την προηγούμενη ομαδική του δουλειά. Μελετήστε όλες τις εργασίες, το υλικό τους, τον τρόπο παρουσίασής του. Συναποφασίστε ποιο από το συγκεκριμένο υλικό θα αξιοποιήσετε και πώς θα οργανώσετε την παρουσίασή σας.
- Να αποθηκεύσετε την εργασία σας και να την παρουσιάσετε στην ολομέλεια αιτιολογώντας τις επιλογές σας (ποια σημεία σας δυσκόλεψαν και γιατί, πού διαφωνήσατε και γιατί, πώς ξεπεράσατε τη δυσκολία, με ποιο κριτήριο κάνατε τις επιλογές σας).

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Οι μαθητές μπορούν εναλλακτικά στο πλαίσιο δραστηριοτήτων του [Φύλλου Εργασίας 1](#) να μελετήσουν ολόκληρους τους επιταφίους λόγους του [Λυσία](#) και του [Περικλή](#) (Θουκυδίδης, «Ιστορίες», 2.34-2.46) από την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα και να απαντήσουν σχετικά με τα μέρη ενός επιταφίου λόγου, τους σκοπούς που υπηρετεί ένας τέτοιος λόγος και το ύφος του ρήτορα. Επίσης, θα μπορούσε να αποτελέσει άξονα διερεύνησης του συγκεκριμένου σεναρίου, η σύγκριση των επιταφίων λόγων του Λυσία και του Περικλή σχετικά με τον έπαινο των προγόνων.

Στο πλαίσιο της αξιοποίησης και της Βυζαντινής Ιστορίας, την οποία διδάσκονται οι μαθητές, θα μπορούσαν να υλοποιήσουν μια παρουσίαση [της απόκρουσης των Αράβων από τους Βυζαντινούς](#) (στις δύο πολιορκίες της Κωνσταντινούπολης το 674-678 και το 717-718 μ.Χ) ως μέρος ενός επιταφίου/επικήδειου λόγου, ώστε να προβάλλεται η σημασία των γεγονότων και για την Ευρώπη. Η διαθεματική προσέγγιση θα μπορούσε να επεκταθεί και σε άλλους τομείς της τέχνης, π.χ. αγγειογραφία, ζωγραφική, ή στην πεζογραφία, είτε με πλοήγηση των μαθητών σε ιστοσελίδες που θα δώσει ο διδάσκων είτε με δική τους ελεύθερη αναζήτηση.

Το θέμα της θυσίας για την πατρίδα θα μπορούσε να αποτελέσει για τους μαθητές άξονα διερεύνησης και προβληματισμού σχετικά με το πώς αντιμετωπίστηκε το θέμα αυτό σε διαφορετικές εποχές, αλλά και το πώς το προσεγγίζουμε εμείς σήμερα (σύνδεση του παρελθόντος με το παρόν και προσπάθεια κατανόησης των διαφορετικών οπτικών).

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Εάν αφήσουμε τις ομάδες να επιλέξουν εκείνες το Φύλλο Εργασίας με το οποίο θέλουν να δουλέψουν, πρέπει να φροντίσουμε να διασφαλίσουμε ότι το κάθε Φύλλο

Εργασίας θα αποτελέσει αντικείμενο εργασίας τουλάχιστον μίας ομάδας, δεδομένου ότι κάποια Φύλλα θα μονοπωλήσουν το ενδιαφέρον των μαθητών.

Για το [Φύλλο Εργασίας 4](#), ο διδάσκων μπορεί να επιτρέψει και ελεύθερη αναζήτηση, εάν εκτιμά ότι η συγκεκριμένη ομάδα ή, γενικότερα, οι ομάδες μπορούν να αντεπεξέλθουν σε αυτόν τον τρόπο δουλειάς.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cope, B. & M. Kalantzis (eds). 2000. *Multiliteracies. Literacy Learning and the Design of Social Features*. London: Routledge.

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Kress, G. & T. van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Arnold.

Vygotsky, L. S. 1978. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge MA: Harvard University Press.